

Aan het college van burgemeester
en wethouders van de gemeente Harderwijk

Datum: 22 april 2024

Betreft: advies inzake Ontwerp Omgevingsvisie.

Geacht College,

Hartelijk dank voor de adviesaanvraag met betrekking tot de Ontwerp Omgevingsvisie Harderwijk.

We hebben dit document met veel belangstelling gelezen. Een goed leesbaar stuk, volledig en boeiend. Herkenbaar zowel vanuit de geschiedenis als naar de toekomst toe. De uitgangspunten en de leidende principes zijn helder geformuleerd en snijden hout, met ook nadrukkelijk een blik naar voren. Kortom, veel waardering voor deze visie.

Hieronder volgen onze bevindingen en advies.

Algemeen

De Ontwerp Omgevingsvisie is opgebouwd uit 3 invalshoeken:

- Natuurlijke systemen zijn leidend voor de ruimtelijke ontwikkeling
- Het welbevinden van de inwoners staat voorop
- Om dat te bereiken moeten er keuzes worden gemaakt: de ruimtelijke puzzel.

Als Sociale Adviesraad Harderwijk kunnen we stellen dat deze aanpak heeft geleid tot een evenwichtige visie. Evenwichtig, mede omdat het leidende principe 'Het welbevinden van onze inwoners staat voorop' consequent is uitgewerkt, zowel in de beschrijving van de basisstructuur als bij de themagewijze uitwerking. Ook het hanteren van de methodiek van de alliantiebenadering heeft hiertoe bijgedragen. Alles wat het sociaal domein raakt, heeft (dan ook) een plek in deze omgevingsvisie.

De goede bedoelingen zijn duidelijk. Dat er keuzes gemaakt zullen moeten worden en dat er wellicht ook gewenste zaken niet zullen kunnen, komt maar terloops ter sprake. Dat geldt voor de verdeling van ruimte, maar zal de komende jaren zeker ook budgettair gaan gelden.

We stellen verder vast dat er veel moeite is gedaan om de wensen uit de samenleving op te halen. Verschillende bronnen zijn daarvoor aangeboord.

Op bladzijde 18 wordt het wijkgericht werken geïntroduceerd. Voor de SAH is deze manier van werken de (enige) basis voor succes. Wij zijn dan ook erg ingenomen met de nadruk op uitwerking en aanpak per wijk. De wijk is het integratiekader, met name ten aanzien van de sociale aspecten, de sociale basis. Daar op dat niveau moet het samenleven, en ook het *inclusief* samenleven vorm

krijgen. De dagelijkse leefomgeving is voor de meeste mensen ook het referentiekader voor hun welbevinden.

Minstens even belangrijk vinden wij wat verderop staat. *'In de visie draagt iedereen in die samenleving ook een stukje eigen verantwoordelijkheid: Harderwijk, dat zijn we samen. Hierin zijn inwoners aan zet, stellen we de oplossing centraal en werkt de gemeente vanuit partnerschap'*. Zorg alleen wel dat ook ALLE inwoners aan zet komen. Gelukkig wordt dat in paragraaf 2.3 bij het ontwikkelperspectief Inclusieve stad voldoende onderkend.

Een visie is goed, maar heeft ook (nog) iets vrijblijvends. Heerlijk dromen over wat voor stad we willen en kunnen zijn. Daar schuilt wel het gevaar in dat we de maakbaarheid van de samenleving overschatten. Enige realisme is hier wel op zijn plaats. Er zullen ook altijd verschillen zijn, mensen die wel en die niet mee kunnen komen. En voor wie het niet altijd 'leuk' is. De ideale situatie voor iedereen zal niet bereikt kunnen worden.

De omgevingsvisie zet als visiedocument de lijnen uit hoe Harderwijk en Hierden er in 2040 uit zouden moeten zien. De weg ernaartoe zal in omgevingsprogramma's, deelvisies en andere beleidsstukken uitgewerkt worden. De SAH ziet ook bij de uitvoering een adviesrol weggelegd, tenminste voor zover dit raakt aan het sociaal domein. En dat zal best vaak zijn, wij verwachten namelijk dat in de uitvoering dezelfde integraliteit wordt betracht als bij de Omgevingsvisie zelf.

We gaan vervolgens over op de artikelsgewijze bespreking/advisering. We volgen de structuur van het document.

Deel A

hoofdstuk 2. Stad van de toekomst

2.3. inclusieve stad.

Zoals hiervoor al genoemd, de SAH kan de tekst in deze paragraaf volledig onderschrijven. De insteek van 'Iedereen kan onvoorwaardelijk en onbeperkt meedoen' is van niet te onderschatten belang bij het uitstippelen van gemeentelijk beleid. Tegelijkertijd moeten we constateren dat er in de samenleving ook tendensen te bespeuren zijn die juist inclusie tegengaan. **Advies: geef aan hoe men denkt deze tendensen te pareren.**

Bestaanszekerheid, het hebben van een woning en inkomen wordt als voorwaarde genoemd voor bestaanszekerheid. Dit ligt echter wel wat complexer, denk bijvoorbeeld aan gezondheid.

hoofdstuk 3. Basisstructuur

We lezen dat via de basisstructuur wordt gestreefd naar:

- Een gezonde en veilige leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten
- Een sociaal netwerk waarin ontmoeting en verbinding tussen mensen en groepen mensen wordt bevorderd

In de betreffende paragrafen 3.3 en 3.4 gaat het dan over het creëren van de voorwaarden en omstandigheden daartoe. Dat is vooral denken vanuit inrichting en voorzieningen. Op zich een belangrijke voorwaarde, maar nog geen garantie dat mensen meer gaan bewegen, gezonder gaan leven, elkaar meer gaan ontmoeten. Daar is vaak meer voor nodig. **Advies: verwijs (kort) naar het flankerend beleid wat hierbij zal worden ingezet, en dan met name binnen het sociaal domein.**

Deel B

hoofdstuk 4 Thematische benadering

4.1. Algemeen

De ontwerpprincipes worden gehanteerd bij locatie onderzoeken, het toetsen van initiatieven van derden en bij het opstellen van beleids- en gebiedsuitwerkingen, programma's en plannen. Een deel is geborgd in de basisstructuur; in de gebiedsgerichte benadering wordt dit de komende jaren met inwoners en belanghebbenden verder uitgewerkt. Zoals hiervoor al aangegeven is de SAH erg ingenomen met de nadruk op uitwerking en aanpak per wijk. **Advies: doe dat op een inclusieve manier: zorg dat bij die uitwerking ook echt alle bewoners aan bod komen, gehoord worden.**

4.3.1. Het welbevinden van onze inwoners staat voorop

Op bladzijde 54 staat: 'Een gezonde leefstijl draagt bij aan een verminderde zorgvraag'. Positieve gezondheid, een gezonde leefstijl en leefomgeving dragen zeker bij, maar zijn niet het volledige antwoord op de zorgvraag die op ons afkomt.

De figuur op bladzijde 54 is ontleend aan de nieuwe Nota Sociaal Domein. Komt hier een beetje uit de lucht vallen. Afgezien van het begrip positieve gezondheid wordt er in de tekst niet naar verwezen.

Advies: geef kort aan hoe de koppeling met het (complementaire) beleid vanuit het sociaal domein er uitziet.

4.3.2. Gezonde leefstijl en gezonde veilige leefomgeving

Op bladzijde 56 staat: 'de komende decennia gaat Harderwijk zich inzetten om een openbaar gebied te scheppen dat uitnodigt tot wandelen, fietsen, recreëren in de buitenruimte, spelen en sporten'.

Advies: Hou bij daarbij rekening met mensen (ook de kinderen) met een fysieke beperking. Ten aanzien van speeltoestellen in de buurt hebben we nog het volgende advies: **Zorg ervoor dat deze (blijvend) aansluiten bij leeftijdsopbouw in de buurt.**

Bladzijde 56 en 58. Geen ongezond voedselaanbod bij scholen. Waarom alleen bij scholen? Ongezond voedselaanbod staat haaks op een gezonde leefstijl. **Advies: leg de lat hoger bij het indammen van ongezond voedselaanbod.**

Bladzijde 58. Voetgangers en fietsers hebben in 2040 prioriteit in de bebouwde kom. Op zich prima punt. Wel moet er gewaakt worden voor de bereikbaarheid door hulpdiensten, zoals ambulance, brandweer, politie en huisartsenpost. **Advies: zorg voor een goede inpassing van de routes voor hulpdiensten.**

Bladzijde 58. Langer zelfstandig thuis wonen. Daar staat: 'Dat betekent dat de gemeente bij de inrichting van wijken en buurten, ook voor ouderen en inwoners met een beperking, ontmoeting en verbinding bevordert'. **Advies: ga in wijken en buurten met veel ouderen ook de fysieke inrichting op een hoger peil brengen, liefst tot op het niveau van dementievriendelijk.** Het langer zelfstandig thuis wonen vraagt ook een bijpassende visie op wonen.

Bladzijde 59. Overlast door vliegverkeer. Nu het aantal vluchten op luchthaven Schiphol naar beneden zal moeten worden gebracht, wordt de kans op het overbrengen van vluchten naar luchthaven Lelystad realistischer. Dit met alle gevolgen van dien, zoals geluidsoverlast, luchtkwaliteit en veel meer verkeer op de N302. Opvallend is het volgens de SAH dat dit thema in het geheel niet wordt benoemd als een mogelijk risico aspect. **Advies: Stel je als groep van gemeenten actief**

waakzaam op ten aanzien van dit risico aspect. Met actief waakzaam bedoelen wij: meng je als gemeente(n)/regio/provincie in deze discussie daar waar het kan.

4.3.3. Ontmoeting, verbinding en sociale samenhang

Samen werken aan vitale en leefbare buurten is een prima uitgangspunt. **Advies: Zorg voor veerkrachtige en sterke wijken, wijken waar de sociale basis op orde is en die tegen een stootje kunnen als het even tegenzit.**

Bladzijde 69. Wijk en buurtgericht werken vormt de basis. Dit ontwerpprincipe spreekt de SAH erg aan, we hebben dit al eerder benoemd. Het moet dan wel met de bewoners zijn en niet voor de bewoners. De tekst op blz 70, paragraaf 4.3.3.2. geeft ons op dat punt voldoende vertrouwen.

Bladzijde 69 en 71. Wijken zijn gemêleerd en hebben een eigen identiteit en karakter. Eigen identiteit en karakter is prima, maar een tweedeling in 'goede' en 'slechte' wijken moet voorkomen worden. **Advies: Focus daarbij niet alleen op het 'opkrikken' van de zwakke wijken, maar heb ook het lef om te kijken wat er in de 'goede' wijken aan sociale huisvesting en aandachtsgroepen toegevoegd kan worden.**

Bladzijde 70. Er wordt gesuggereerd dat ontmoeting in de publieke ruimte en het elkaar kennen de cohesie in de samenleving vergroot. Of dat ook de samenredzaamheid vergroot, is nog maar de vraag. Zeker in de huidige samenleving waarin het aantal (kwetsbare) ouderen sterk toeneemt. Van een steeds kleinere groep mensen wordt de samenredzaamheid voor een steeds grotere groep (kwetsbare) ouderen verondersteld. Alle beetjes helpen, maar enige tempering van het optimisme is op zijn plaats. Sociale samenhang is niet hetzelfde als een beroep op elkaar kunnen doen. Het kennen van elkaar is niet altijd een voldoende voorwaarde.

4.3.5. Arbeidsmarkt, onderwijs, inkomen

Op bladzijde 78 staat: 'Veel mensen zijn aangewezen op de vrije sectorhuur'. Ze kunnen niet in de sociale huursector terecht (vanwege inkomen of wachtlijsten) en verdienen te weinig voor een koopwoning. Bij vrije sectorhuur worden vaak inkomensnormen gehanteerd (bruto inkomen gelijk aan 4 a 5 keer de maandhuur). Bij 4.4.3. zien we weliswaar middeldure huur geprogrammeerd, maar de bovengrens is 1.000 euro. Vertaald naar inkomen betekent dit een bruto inkomen van 4.000 euro of meer! **Advies: hou bij de programmering voor middeldure huur voor een deel van deze woningen een lagere bovengrens aan dan de genoemde 1.000 euro.**

Het uitgangspunt dat jongvolwassenen (16–27 jaar) worden ondersteund, waardoor zij zichzelf naar vermogen kunnen ontwikkelen voor deelname op de arbeidsmarkt (en in de samenleving) zou wat ons betreft nog wel wat scherper geformuleerd mogen worden. **Advies: de gemeente laat deze jongeren niet los, voordat wonen, werk en welzijn op orde is.**

4.4.3. Wonen

Voor het voorzien in de woningbehoefte wordt hier sterk de nadruk gelegd op het toevoegen van nieuwe woningen aan de voorraad, voor een (beperkt) deel in de vorm van flexwoningen. Dit is een wat te eenzijdige benadering, zeker in de gemeente Harderwijk met zijn beperkte ruimte. **Advies: kijk ook naar het beter benutten van de bestaande voorraad. Denk aan woningsplitsing, woningdelen, kamergewijze verhuur enzovoorts.**

Vanuit het wonen wordt een koppeling gelegd met de 'gezondheid' van wijken en buurten. Dat is zeer terecht, de samenstelling van de woningvoorraad en de bewoning ervan bepaalt in hoge mate de vitaliteit, leefbaarheid, toekomstbestendigheid en spreiding van dragende en vragende huishoudens. Dit sluit goed aan op ons advies bij paragraaf 4.3.3. Als het gaat om een evenwichtige mix van

diverse woningtypen en verschillende soorten huishoudens willen we hier nog even terugroepen wat we bij bladzijde 69 en 71 hebben opgemerkt.

Op bladzijde 93 wordt gesproken van wijkplannen. Hoe verhoudt zich dit tot de gebiedsgerichte benadering, zoals genoemd bij paragraaf 4.1?

4.4.4. Voorzieningen

Al meer dan 40 jaar vindt er in Harderwijk een discussie plaats ten aanzien van een theater die past bij de regiofunctie van Harderwijk. Er is reeds veel over gesproken, maar de regio moet het doen met de Catharinakapel en het Bouw- en Infrapark. De Omgevingsvisie benoemt terecht het ambitieniveau en de durf en lef bij onder andere de opzet van het Waterfront, maar in meer dan veertig jaar nog steeds geen uitgewerkt plan voor een theater. In de ontwerp Omgevingsvisie wordt alleen uitgesproken dat een modern theater past in de visie voor een aantrekkelijk Harderwijk met een goed vestigingsklimaat en breed toeristisch aanbod.

We zien hier ook een relatie met hetgeen bij paragraaf 4.3.5. bladzijde 79 wordt genoemd: 'Omdat er onvervulde vacatures zijn in vrijwel alle sectoren en weinig werkloosheid ontstaat een grote vraag naar personeel. Daarom gaat de gemeente zich inzetten voor een prettig woonklimaat voor nieuwe werknemers'. Wij zijn van mening dat een volwaardig theater (met dito programmering) een belangrijke bijdrage kan leveren aan een prettig woonklimaat in zijn algemeenheid en (dus) ook voor nieuwe werknemers.

Wij wensen u veel succes met het verwerken van de reacties uit de terinzagelegging en hopen dat de Omgevingsvisie voor een ieder (zowel inwoners als professionals) een bron van inspiratie en houvast mag zijn. De SAH zult u steeds als een positief kritische meelezer aan uw zijde vinden.

Met vriendelijke groet,

Corrine Snaterse, voorzitter SAH

Jan Rozenberg, secretaris SAH